

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref: 200806239

Oslo, 19. juni 2008

Høringsuttalelse – innstillingen til utvalget for fag- og yrkesopplæringen (Karlsenutvalget)

Vi viser til departementets høringsbrev av 27.10.2008

Oslo Håndverks- og Industriforening teller blant sine medlemmer en rekke laug og foreninger i Oslo og flere fylker rundt Oslo. Foreningen har arbeidet i årevis med situasjonen for disse fagene og hatt fokus på utdanningsspørsmål. Høringsuttalelsen er basert på uttalelser og synspunkter fra en gruppe av våre medlemmer som har gjennomgått og hatt møter om rapporten.

Vår medlemsmasse spenner fra små og/eller verneverdige fag til de store byggfagene og fra fag uten opplæringskontor til fag med store opplæringskontorer med mange ansatte. Vi vil derfor gjøre spesielt oppmerksom på at fagene har et meget forskjellig utgangspunkt. Utfordringene er meget forskjellige og det som kan være et bra tiltak for et fag kan være en dårlig løsning for et annet. Deres ønsker og behov for tiltak til forbedringer i fagutdanning spriker. Vi håper at Kunnskapsdepartementet tar hensyn til dette under arbeidet med Stortingsmeldingen. Det er særs viktig at fagutdanningen er fleksibel i forhold til de forskjellige fagenes behov for individuelle tilpasninger. De forskjellige håndverksfagene vil da kunne nå sine mål om å utdanne gode fagpersoner og opprettholde kompetansen i sine bransjer. I dag erfarer vi at fagkompetansen til nyutdannede håndverkere er jevnt synkende, og at mange fag ikke vil ansette disse etter endt utdanning. Dette er svært alvorlig for fagene, men ikke minst for unge mennesker på vei ut i arbeidslivet.

Noen av fagene sliter med rekruttering, mens andre opplever at elevene som tas opp til utdanningen, ikke har fått god nok veiledning og dermed forståelse for hva som kreves av den enkeltes evner. Gullsmedfaget er her et godt eksempel. Elever tas opp til utdanningen, uten at man sikrer at de har forutsetninger som formsans, finmotorikk og vilje til å trene sine ferdigheter. En elev som overhodet ikke har formsans eller kan tegne etter to år på

Håndverk & Design, har små forutsetninger for å klare svennebrevet etter et år på VG3.

Karlsenutvalget har levert en grundig gjennomgang av dagens fag- og yrkesutdanning og dens utfordringer på flere områder og foreslår en lang rekke tiltak som tar sikte på å få en bedre opplæring som er tilpasset fremtidens arbeidsliv.

Det er vår oppfatning at tiltakene som er foreslått vil ha positiv innvirkning på opplæringen. Som representanter for næringslivet og flere av bransjene som samarbeider med opplæringsmyndighetene i fag- og yrkesopplæringen, ønsker vi å fokusere på de tiltakene vi mener er av størst betydning og henlede oppmerksomhet på noen forhold som utvalget etter vår mening ikke vurderer i tilstrekkelig grad.

Partssamarbeidet i fag- og yrkesopplæringen innebærer at skolene og bedriftene deler ansvaret for å gi elevene tilstrekkelig kunnskaper og ferdigheter til at de kan gjennomføre en fag- eller svenneprøve som viser at de på en tilfredsstillende måte behersker et bredt spekter av faglige momenter og har en god helhetsforståelse av faget sitt. Det har siden Reform 94 ble innført vært uttrykt uro fra de fleste håndverksfag over at timetallet i fellesfag har økt på bekostning av fagutdanningen. Denne endringen i utdanningen understrekes av utvalget som skriver:

Med Reform 94 ble innslaget av obligatoriske felles allmenne fag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer økt betydelig. Læreplanene i fellesfagene ble gjennomgående læreplaner felles for alle elever uavhengig av studieretninger. Denne typen fellesfag er videreført i Kunnskapsløftet, der timetallet i fellesfag også er økt.

Med Kunnskapsløftets økte satsing på fellesfag til fortrenghet for fagspesifikk opplæring skyves en større del av fagopplæringen over på bedriftene. Elevenes relevante praksis vil, for mange fag, de to første årene foregå i bedriften ved utplassering i prosjekt til fordypning. Bedriftene mottar ingen godtgjørelse for denne praksisen. For mange mindre bedrifter er økonomien avgjørende for om de kan ta imot utplasserte elever eller ikke. Oslo Håndverks- og Industriforening (OHIF) mener bedriftene bør godtgjøres for timene elevene er utplassert i bedriften. Våre håndverksmedlemmer har i lang tid uttrykt bekymring over nivået på lærlinger som de mottar i sine bedrifter. Vi vil oppmuntre til at de som kan, bidrar ved å ta imot elever fra VG1 og VG2 for fordypning i faget.

I kapittel 5.3 skriver utvalget at:

Fag- og yrkesopplæringen må ha en struktur som gir mulighet for å øke omfanget av opplæring og gi mulighet for større grad av spesialisering i enkelte fag.

Det er også vår oppfatning at det er verdifullt for samfunnet at elevene får gode allmennkunnskaper og breddekompetanse, men dette må ikke gå på

bekostning av fagkompetansen som næringslivet er avhengig av for å kunne levere varer og tjenester med høy kvalitet og et konkurransedyktig prisnivå. Vi mener derfor at det er helt nødvendig å åpne for at noen fag får utvidet læretiden til to og et halvt eller tre år etter VG2.

Vi ser ikke at utvalget har lagt tilstrekkelig vekt på dette punktet i kapittel 6.4.1. hvor de trekker frem problemer med å foreta en generell utvidelse av videregående opplæring til fem år og fremhever fagskoleutdanning som et alternativ. I kapittel 6.4.7 fremmes følgende forslag til tiltak:

Utvalget foreslår at faglig spesialisering som ikke kan finne sin plass innenfor dagens videregående opplæring, som hovedregel skal gis som tilbud i fagskolen.

Fagskolene er et verdifullt element i oppbyggingen av en høyere fagutdanning i Norge og vi støtter utvalgets forslag om at fagskolene i hovedregel skal gis offentlig finansiering. Men fagskolene kan etter vår mening ikke brukes til å kompensere manglende kompetansenivå på fag- og svennebrev. Utvalget skriver selv:

Et fagbrev eller svennebrev må ha tillit hos mottakerne av de ferdigutdannede lærlingene, det vil si virksomhetene som skal ansette fagarbeidere, og kundene som skal nyte godt av tjenestene deres. Videre er fagprøvene en del av kvalitetssikringssystemet. Internasjonalt går tendensen mot en stadig større etterprøving av kompetansen i virksomhetene. Det er derfor nødvendig med vurderingsordninger som blir anerkjent også av internasjonale instanser, for på den måten å kunne dokumentere medarbeidernes kompetanse.

Utvalget påpeker at det er for lite kunnskap om hvorvidt fag- og yrkesopplæringen er av en kvalitet som arbeidslivet forventer:

Mangelen på nasjonale prosedyrer og rutiner for å sikre og dokumentere kvalitet og kvalitetsutvikling gjør det vanskelig å fastslå om norsk fag- og yrkesopplæring har en kvalitet som er i samsvar med fastsatte mål. Vi vet ikke om opplæringen har den kvaliteten som arbeidslivet forventer og den enkelte elev og lærling har rett til. Vi vet lite om regionale, lokale eller bransjemessige forskjeller i kvalitet på opplæringen og om tiltak som settes i verk, fører til kvalitetsforbedringer.

Vi støtter derfor utvalgets forslag til økt forskningsinnsats og dokumentasjon om fag- og yrkesopplæringen og vil understreke at det bør forskes mer på hvilke krav og forventninger næringslivet har til utdanningen. Vi forutsetter at arbeidet med å forbedre fagutdanningen tar hensyn til resultatet av denne forskningen.

Utvalget kommer med en lang rekke gode forslag til tiltak uten å prioritere dem. Vi finner det derfor hensiktsmessig å peke på 10 av de tiltakene vi mener bør ha høyest prioritet. Et av tiltakene er ikke nevnt i innstillingen.

1. Lærlingtilskuddet justeres slik at det følger gjennomsnittskostnaden for elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående skole. I tillegg mener vi at lærlingtilskuddet bør justeres for alle typer lærlinger (også voksenlærlinger).
2. Kravene til veilederkompetanse hos instruktørene styrkes, og tilbudene om kompetanseheving på området utbygges. Instruktører må få kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste ved deltakelse på kurs. Vi mener det er spesielt viktig å videreutdanne og samkjøre prøvenemndene og videreutdanne rådgivere.
3. Oslo Håndverks- og Industriforening foreslår en godtgjørelse for bedrifter, når elevene utplasseres i VG 1 og VG 2, prosjekt til fordypning.
4. Det bør stilles krav i forskriften til opplæringsloven eller i læreplanene for fag om at opplæringen skal yrkesrettes i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene og at det skal fastsettes hva yrkesretting innebærer. Formelle forhold som for eksempel eksamensordninger må støtte opp under muligheten til lokal og yrkesrettet innretning på opplæringen.
5. Det må utvikles vurdering og dokumentasjonspraksis som skal sikre sammenhengen mellom skole og bedrift.
6. Det bør utvikles tilskuddsordninger for hospitering i utlandet for elever, lærlinger, lærere og instruktører. Lærere/faglærere bør også gis mulighet til jevnlig hospitering i yrkeslivet. Vi støtter med andre ord hospiteringsordninger for faglærere og fagarbeidere slik at lærerne kommer ut og fagarbeideren kommer inn i skolen. Jamfør ordning i Oppland Fylkeskommune.
7. Karriereveiledning og rådgivning. Ressursene dobles.
8. Ett av konkurransekriteriene ved offentlige innkjøp skal være at tilbyderne deltar i opplæring innenfor fag- og yrkesopplæringen.
9. Det bør utarbeides en ferdig pakke for søkere som har spesielle behov. I denne pakken bør det inngå en mentorordning og egne midler for lærebedriften og lærlingen.
10. Etter gjennomført fag- eller svennebrev, bør alle ha rett til påbygning for å få studiekompetanse.

Gruppen som har deltatt på møte og kommet med innspill, på vegne av 19 laug og foreninger i Oslo Håndverks- og Industriforening:

1. Anne Cathrine Hagen, møbelsnekkermeister (restaurering), oldermann i Oslo Snekkermesterlaug
2. Marianne Reimers, gullsmedmeister, oldermann i Oslo Gullsmedlaug
3. Morten Ø. Klemp, pelsmester, opplæringskontoret for småfag.
4. Arvid Sjøgaard, daglig leder for opplæringskontoret for tømmerfaget
5. Frode Andersson, nestleder for KOM, kurs og opplæringskontor for matfagene.

Med vennlig hilsen
Oslo Håndverks- og Industriforening

Kristin Brandt
Kommunikasjonsrådgiver